ŽVALGOMIEJI ARCHEOLOGINIAI TYRIMAI ŠAKIŲ RAJONE

Povilas TEBELŠKIS

Vykdant Valstybinės paminklosaugos komisijos sprendimą dėl pagrindinių archeologijos objektų apskaitos darbų užbaigimo, į KPC 2001 m. Archeologinių vietų tyrimų, inventorizavimo ir apskaitos dokumentų rengimo programas buvo įtraukta nauja programa Nr. 19 – pagrindinių apskaitos darbų užbaigimo programa. Joje 2001 m. buvo numatyta tokius darbus vykdyti Alytaus ir Marijampolės apskrityse. Šios programos tikslas – remiantis iki šiol turimais duomenimis bei programoje numatytų archeologinių žvalgomųjų tyrimų rezultatais, įvertinti archeologinę vertę bei tolesnio saugojimo perspektyvą tų objektų, kurie iki šiol nebuvo įrašyti į Archeologinių vietų sąrašą, bet tebėra respublikinės (AR) bei vietinės reikšmės (AV) archeologijos paminklų sąrašuose.

Šiame straipsnyje pateikiama informacija apie Šakių rajono archeologijos objektų, neįrašytų į Archeologinių vietų sąrašą, bet tebesančių AR ir AV sąrašuose, 2001 m. vykdytų žvalgymų bei archeologijos žvalgomųjų tyrimų rezultatus. Pagal pateiktą archeologinių žvalgomųjų tyrimų programą, šiems darbams vykdyti 2001 08 08 buvo išduotas leidimas Nr. 117. Programoje buvo numatyta atlikti žvalgymus bei archeologinius žvalgomuosius tyrimus 10-tyje Šakių rajono archeologijos objektų, darbų apimtis bei vietas konkretizuojant žvalgymo metu bei dalyvaujant kitiems archeologams.

Objektai aprašomi jų tyrinėjimo eilės tvarka. Slavikų, Kukarskės ir Mikytų radiniai perduoti į LNM. Slavikų, Kukarskės, Kidulių bei Žemosios Panemunės kapinynai buvo tikrinami metalo ieškikliu (dirbo archeologas E. Ivanauskas), radinius piešė A. Ruzienė.

Viltrakių piliakalnis (AR 999, Šakių r.) yra apie 0,65 km į PR nuo Šešupės ir Alnupio santakos, apie 0,1 km į Š nuo Šešupės dešiniojo kranto. Į archeologijos paminklų sąrašą šis objektas įrašytas Lietuvos TSR kultūros ministerijos kolegijos 1972 03 30 nutarimu Nr. 17.

Spėjamas piliakalnis nesulaukė didesnio archeologų dėmesio. 1965 m. jį žvalgė Lietuvos MA Istorijos institutas (vad. A. Tautavičius). Žvalgymo ataskaitoje konstatuota, kad kalvelės viršūnėje yra lygi, apie 20 m skersmens aikštelė, kaip atrodo, be kultūrinio sluoksnio (arba jis sunaikintas). Nuo upės pusėje esančių laukų kalvelė turi gana nuolaidų 6 m aukščio šlaitą, o iš kitų pusių – tik 2–2,5 m aukščio. Kalvelė nedirbama, neariama. Kalvelę siūloma palikti sąraše kaip spėjamą piliakalnį. LAA trumpai konstatuojama, kad kalvelės viršuje yra gana lygi, apie 20 m skersmens aikštelė be kultūrinio sluoksnio. 1981 m. šį spėjamą piliakalnį žvalgė Mokslinės metodinės kultūros paminklų apsaugos tarybos archeologai (vad. A. Kuncevičius). Užpildytoje paminklo kortelėje pažymėta, kad V kalvelės pusėje buvo karjeras, o R papėdėje – sodyba.

Spėjamas piliakalnis netyrinėtas, iš jo nežinomi ir kokie nors radiniai, kalvelė neturi ir gynybinių įtvirtinimų požymių. 1998 m. buvo parengtas ir patvirtintas Ša-

kių rajono archeologinių vietų sąrašas, tačiau Viltrakių piliakalnis į jį nebuvo įrašytas kaip abejotinos vertės archeologijos objektas.

Žvalgomieji šio objekto tyrimai buvo vykdomi 2001 m. rugpjūčio mėnesį. Kalvelės viršus praktiškai lygus, jis apaugęs gana senais beržais, kitokių medžių ar krūmų praktiškai nėra. Netoli kalvelės centro matosi apie 4 m skersmens ir 0,3–0,4 m gylio įdubimas (laužavietė ir šiukšlynas), kurioje mėtėsi plytgaliai, stiklo duženos, kitos atliekos, o kalvelės ŠR šlaite yra apie 4x3 m dydžio betoninis rūsys. Prieš pradedant tyrimo darbus, buvo atlikti kalvelės apmatavimai.

Perkasa I. Apmatuota 15 m ilgio Š–P kryptimi ir 2 m pločio perkasa. Perkasa kirto ir aukščiau minėtą laužavietę. Perkasos vietoje, kaip ir ant visos kalvelės, augo neaukšta žolė. Nuimtas viršutinis 10–15 cm storio velėnos sluoksnis. Po juo pradėjo dengtis maišyta pilka, smėlinga žemė su gausiomis šaknimis, vienu kitu nedideliu akmenuku. Ties kv. A–6–10–B–6–9 buvo minėta laužavietė. Čia gruntas minkštesnis, jame daug buitinių šiukšlių. Smėlinga žemė užfiksuota visame perkasos plote.Ties perkasos viduriu (kv. B–8–9), jau 0,2–0,25 m gylyje nuo žemės paviršiaus pradėjo ryškėti šviesaus smėlio sluoksnis. Kitose perkasos vietose jis užfiksuotas šiek tiek giliau – 0,3–0,4 m gylyje nuo žemės paviršiaus. Nuvalius perkasos dugną konstatuota, kad tai jau įžemis. Perkasos galuose buvo iškasti pagilinimai iki 0,8–0,9 m nuo žemės paviršiaus.Ir čia užfiksuotas įžemis – balkšvas smėlis. Jokių radinių perkasoje nebuvo rasta.

Slavikų kapinynas (AR 998, Šakių r.) yra 0,15 km į ŠR nuo Šešupės dešiniojo kranto, 0,45 km į PV nuo kelio Kudirkos Naumiestis–Kiduliai, 0,5 km į PR nuo Šešupės ir Siesarties santakos.

Kapinynu laikoma neaukšta (1,0–1,5 m aukščio), nuolaidžiais šlaitais kalvelė, pailga ŠV–PR kryptimi. Į PV nuo kalvelės yra Šešupės slėnis, į ŠR – ariami laukai. ŠV kalvelės dalis iškasinėta duobėmis (čia žiemą vietiniai gyventojai laikydavo bulves). PR dalyje yra neveikiančios kaimo kapinės, apsodintos medžiais, apaugusios krūmais. Čia stovi kryžius, yra keletas betoninių antkapių (ant poros iš jų yra 1907 m. data). Kapinyno teritorija užima kalvelės dalį, esančią į ŠR nuo neveikiančių kaimo kapinių.

VAK medžiagoje minima, kad ariant prie malūno, išardavo bronzinių daiktų, apyrankių, kitų daiktų.

1965 m. kapinyną žvalgė LII archeologai (vad. A. Tautavičius). Žvalgymo ataskaitoje rašoma, kad dešiniajame Šešupės ir kairiajame Velniaravio krante, ties buvusia Macevičiaus sodyba, esama senkapio. Vieta apnaikinta, kadaise buvęs malūnas, dabar ariama. Keliose vietose rasta sudegusių žmogaus kaulų, grublėtų puodų šukių, gintarinis verpstelis.

LAA nurodoma, kad Šešupės dešiniajame krante, Velniaravio kairiajame krante, ariamame lauke yra suardytų mirusiųjų kapų pėdsakų – sudegusių kaulų gabaliukų, pavienių I tūkst. pr. Kr. pab. (?) radinėlių.

1978 m. MMT archeologams žvalgant Šakių rajono archeologijos paminklus, buvo ieškoma ir Slavikų kapinyno vietos. Vietinių gyventojų nerasta, o kiti nežinojo Velniupio ir Velniaravio. Netoli buvusios sodybos yra kaimo kapinės, o šalia –

apaugusi kiečiais smėlynė. Ši vieta tiktų senkapiui, bet jo pėdsakų neaptikta. 1981 m. kapinyną žvalgė MMT (vad. A. Kuncevičius).

1985 m. MA Istorijos institutas (vad. V. Urbanavičius) spėjamo Slavikų kapinyno teritorijoje vykdė žvalgomuosius archeologinius tyrimus. Jų metu kalvelės centrinėje dalyje (ties jos viduriu) buvo iškastos keturios 5x2 m dydžio perkasos. Jose atidengti 22 griautiniai kapai (12 iš jų – vaikų). Kai kuriuose kapuose rasta XVI a. antrosios pusės – XVII a. pirmosios pusės monetų, žalvarinis juostinis žiedas, metalu austa juostelė. Tyrimų autoriaus nuomone, kapai priklauso XVII–XVIII a. o dalis – galbūt XIX a. Žemės paviršiuje matėsi smulkių sudegintų kauliukų gabalėlių. Jei čia kada nors buvo degintiniai kapai, jie turėjo būti išsidėstę labai retai.

2001 m. rugpjūčio mėnesį, prieš vykdant archeologijos žvalgomuosius tyrimus, spėjamo kapinyno teritorija buvo nuodugniai iššvalgyta metalo ieškikliu – dirbo archeologas E. Ivanauskas. Nerasta nė vieno radinio, patvirtinančio čia esant kapinyną (rastos dvi žalvarinės XVII a. pirmosios pusės smulkios monetėlės iš vėlyvų kapų).

Perkasa I (V). Kalvelės ŠR pusėje, jos šlaite buvo apmatuota 5x2 m dydžio perkasa. Jos ilgosios kraštinės orientuotos 145°–325° kryptimi. Gruntas čia smėlingas, minkštas. Nuėmus viršutinį žemės sluoksnį ir atvalius perkasos dugną, 0,4 m gylyje nuo žemės paviršiaus, perkasos kv. A–4–5 išryškėjo dėmė, savo spalva (balkšvas smėlis) besiskirianti nuo aplinkinio grunto (gelsvas smėlis). Geriau atvalius šią perkasos dalį, išryškėjo 1,44 m ilgio ŠV kryptimi ir 0,55–0,6 m pločio kapo duobė suapvalintais kampais. Šiek tiek žemiau nuo šio gylio (0,5–0,6 m gylyje nuo žemės paviršiaus), perkasos kv. A–B–2–4 išryškėjo dar viena pailgos formos tamsesnės žemės dėmė (1,85 m ilgio ŠV–PR kryptimi ir 0,8–0,9 m pločio PV–ŠR kryptimi). Dalis jos užeina ant anksčiau aprašyto kapo 1(23) duobės.

Kapas 1(23). Kaip jau minėta, kapo duobė išryškėjo 0,4 m gylyje nuo žemės paviršiaus. Atvalius duobę, 1,4 m gylyje nuo žemės paviršiaus buvo rastos medinio karsto liekanos. Mirusysis (kūdikis) palaidotas lentiniame karste, palaidojimas orientuotas galva 310° kryptimi. Kadangi kapas aiškiai vėlyvas (greičiausiai XIX a.), tai jis nebuvo preparuojamas.

Kapas 2 (24). Jo duobė atsidengė 0,5–0,65 m gylyje nuo žemės paviršiaus. 1,2–1,4 m gylyje nuo žemės paviršiaus pasirodė medinio karsto viršus. Mirusysis, kaip ir kape 1(23), guli galva į ŠV (310°). Čia palaidotas nedidelis vaikas. Kadangi karstas išlikęs gana gerai ir yra dar vėlyvesnis už kapą 1(23), tai ir jis nebuvo preparuojamas.

Klepų piliakalnis (AR 977, Šakių r.) yra 0,25 km į P nuo kelio Šakiai–Turčinai, 20 m į ŠR nuo Novos deš. kranto. Tai Novos upės dešiniojo kranto iškyšulys, kurį iš P ir V juosia Novos slėnis, iš Š – bevardžio upelio slėnis. Iškyšulio viršus yra 6–7 m aukščiau už Novos upės slėnį. Iškyšulys – apie 60 m ilgio ŠV–PR kryptimi ir iki 40 m pločio. Iškyšulio paviršius praktiškai lygus, apaugęs medžiais ir krūmais. ŠV iškyšulio gale yra daug olų. Jokių įtvirtinimų pėdsakų nepastebėta.

1965 m. šį spėjamą piliakalnį žvalgė MA Istorijos institutas (vad. A. Tautavičius). Žvalgymo ataskaitoje pažymėta, kad

čia, žmonių pasakojimu, išardavo angliukų, apdegusio molio gabalų. Karo metu iškasti apkasai, laidoti žuvę kariai. Kalva dažniau vadinama Pilypkalniu. Šį piliakalnį P. Tarasenka žemėlapyje prie straipsnio apie Užnemunės piliakalnius žymi kaip tariamą. Panaši informacija pakartota ir LAA. 1981 m. Klepų piliakalnį žvalgė MMT archeologai (vad. A. Kuncevičius). Archeologijos žvalgomieji tyrimai buvo vykdomi 2001 m. rugpjūčio mėnesį.

Perkasa I. Kaip jau minėta, spėjamo piliakalnio teritorija tankiai apaugusi medžiais bei krūmais. Tik PV jos dalyje buvo apie 15 m ilgio ir 5–6 m pločio neapaugusi aikštelė, kurioje ir buvo apmatuota perkasa I. Jos dydis – 9 m ilgio Š–P kryptimi ir 3 m pločio R–V kryptimi. Žemės paviršius perkasos I vietoje nežymiai žemėja Š–P kryptimi. Nuėmus perkasoje velėną, užfiksuotas 0,2–0,3 m storio perartos pilkos žemės su šaknimis sluoksnis. Jau 0,3 m gylyje nuo žemės paviršiaus perkasoje pradėjo dengtis įžemis – balkšvas priemolis. Perkasos galuose įsikasta iki 0,7–0,9 m gylio nuo žemės paviršiaus – visu gyliu tęsiasi įžemis – priemolis, pereinantis į gryną molį.

Perkasa II. Jai vieta parinkta už 35 m į ŠR nuo perkasos I ŠV kampo (šioje vietoje tarp medžių bei krūmų taip pat buvo nedidelė aikštelė). Perkasos dydis – 5x2 m, ji yra netoli iškyšulio krašto. Perkasos II ilgosios kraštinės orientuotos Š–P kryptimi. Žemės paviršius perkasos vietoje praktiškai lygus. Po velėna perkasoje užfiksuotas permaišytos pilkos žemės su smėliu sluoksnis. Jo storis – 0,25–0,3 m. Po šiuo sluoksniu perkasoje, 0,4 m gylyje nuo žemės paviršiaus pradėjo ryškėti įžemis – šviesus smėlis.Tik perkasos kv. A–B–1–2, 0,3 m gylyje nuo žemės paviršiaus, įžemyje išryškėjo šiek tiek tamsesnės spalvos apie 1,2–1,4 m skersmens skritulio formos dėmė, kurioje buvo ypatingai daug šaknų. Ties perkasos kv. A–B–4–5 riba buvo padarytas šios dėmės pjūvis. Duobė į apačią siaurėja, jos gylis ties centru tesiekia 0,2 m. Duobės užpilde užfiksuotas nedidelis kiekis smulkių angliukų bei, kaip jau minėta, ypatingai daug šaknų. Jokių dirbinių duobėje nerasta. Greičiausiai tai gana vėlyva laužavietė, kurios vietoje paskui užaugo vešlus krūmas.

Kukarskės kapinynas (AV 1189, Šakių r.). Į 1972 03 30 Kultūros ministerijos kolegijos nutarimu Nr. 17 patvirtintą vietinės reikšmės archeologijos paminklų sąrašą įrašytas Kukarskės senkapis (AV 1189), esantis kairiajame Nemuno krante, apie 1 km į V nuo Jurbarko. Tiksli senkapio vieta tuo metu nebuvo žinoma.

1978 m. šį objektą žvalgė MMT (R. Olišauskas ir B. Dakanis). Žvalgymo ataskaitoje nurodyta, kad senkapis yra 0,12 km į ŠV nuo kelio Sudargas–Kiduliai ir taip pat į PR nuo Nemuno vagos, į PV nuo Šerentos upės kairiojo kranto, Nemuno terasoje, priešais slėnį. Čia rasta kaukolė ir žalvariniai dirbiniai (antkaklė ir kt.). Antkaklę turėjusi vietinė gyventoja S. Strakšienė, tačiau ji neišliko. Beje, šios ekspedicijos metu buvo išaiškintas Kukarskės piliakalnis su į R nuo jo esančia senovės gyvenviete.

1984 m. MA Istorijos instituto ekspedicija (vad. V. Urbanavičius) vykdė Šakių rajono neaiškios vertės archeologijos objektų žvalgomuosius tyrimus. Tokie darbai buvo vykdomi ir Kidulių apylinkėse. Anksčiau minėta S. Strakšienė šios ekspedicijos dalyviams be vietos, aprašytos 1978 m. ekspedicijos ataskaitoje, nurodė

dar dvi vietas, kur buvo rasta radinių. Viena iš jų yra apie 200 m Į PV nuo Kukarskės piliakalnio, aukštame Nemuno slėnio krante, kur stovi trys sodybos, priklausančios trims broliams Jasaičiams. Prieš karą čia stovėjo lentpjūvė ir malūnas. Apie 1930–1932 m. rasta žmogaus kaulų ir metalinių daiktų – įvijinių apyrankių, žalvarinių grandinėlių. 1984 m. teritorijos aplinka jau buvo smarkiai pasikeitusi – lentpjūvė bei malūnas nugriauti, teritorija sulyginta, dalis jos užpilta 30–40 cm storio juodžemio sluoksniu. 1984 m. Istorijos instituto ekspedicija įvairiose teritorijos vietose iškasė 6 perkasas (88 m^2), rado pavienių atsitiktinių radinių fragmentų. Tyrinėtojas padarė išvadą, kad čia galėjo būti degintinių kapų, kurie suardyti statybų metu, o vėliau ir lyginant teritoriją bei ariant.

Tenka pažymėti, kad dėl teritorijos užstatymo bei kitų priežasčių 1984 m. nebuvo tyrinėjamas jau aukščiau aprašytas Kukarskės senkapis (AV 1189), esantis A. Kuncaičio sodyboje. Jo vertė liko neaiški.

Prieš 2001 m. archeologijos žvalgomuosius tyrimus Kukarskės kaime buvo apklausti vietiniai gyventojai (Kl. Jasaitis, J. Strakšys – S. Strakšienės sūnus), kurie patvirtino, kad rasdavę dirbinių (daugiausia žalvarinių apyrankių) toje vietoje, kur 1984 m. kasinėjo Istorijos instituto ekspedicija. Dalis šios teritorijos šiuo metu yra ariama, dalis apaugusi pieva. 2001 m. rugsėjo mėnesį kapinyno teritorija buvo detaliai patikrinta metalo ieškikliu, tačiau nerasta nė vieno dirbinio. Poroje vietų buvo bandyta kasti perkasas, tačiau konstatavus, kad tose vietose yra vėlyvi perkasimai su statybinėmis atliekomis, darbai buvo nutraukti.

Spėjamas Kukarskės kapinynas (AV 1189) yra gana siauroje Nemuno žemutinėje terasoje. Į Š nuo jos yra Nemuno slėnis bei pats Nemunas, į P – Nemuno kranto iškyšulys, į V – upelio slėnis. Terasa gana lygi (galbūt iš dalies dirbtinai suformuota), joje stovi šiuo metu Joanai Sederavičienei (A. Kuncaičio dukrai) priklausanti sodyba (medinis gyvenamasis namas, ūkiniai pastatai – daržinė, tvartas, rūsys, yra sodas, daržas, gėlynas). Tyrinėjimams rasti vietą buvo gana sudėtinga, tačiau, maloniai sutikus sodybos šeimininkei, terasoje buvo iškastos dvi perkasos.

Perkasa I. Jai vieta parinkta sode, į Š nuo gyvenamojo namo, tarp terasos šlaito į Nemuną ir sode esančio rūsio. Perkasos dydį nulėmė vietos trūkumas. Perkasa apmatuota 6 m ilgio ir 1 m pločio. Jos ilgosios kraštinės orientuotos 70°–250° kryptimi. Žemės paviršius perkasos vietoje praktiškai lygus, čia augo vešli žolė. Nuėmus iki 20–25 cm storio velėną, perkasoje pradėjo dengtis šviesesnės spalvos žemė, kurioje matėsi plytgaliukų skiedinio, molio intarpų. Atsivalius dar šiek tiek giliau, perkasos kv. A–2–5 visu pločiu pradėjo dengtis gana intensyvus griuvenų sluoksnis. Likusioje perkasos dalyje gruntas tamsesnės spalvos, čia pasitaikė tik vienas kitas plytgaliukas. Kasant griuvenų sluoksnį, jame rastas nemažas kiekis didesnių ar mažesnių koklių fragmentų, puodų šukių, vienas kitas stiklo fragmentas. Šis sluoksnis tęsėsi iki 65–80 cm gylio nuo žemės paviršiaus. Šalia kitų radinių, kv. A–3, 65 cm gylyje tarp griuvenų rasta moneta – Lenkijos Augusto III 17?? m. grašis. Pagrindinę radinių dalį sudaro plokštiniai, neglazūruoti kokliai (kai kuriuos iš jų pasisekė beveik visiškai sukli-

juoti iš čia rastų gabalų). Beveik neabejojant galima teigti, kad čia suversti kokliai yra iš vienos krosnies. Galima išskirti tris koklių tipus, kurių dydis skiriasi, o pagrindiniai ornamentų motyvai kartojasi.

I tipas. Jam priklauso plokštiniai, neglazūruoti, stačiakampio formos plokšte be pakraštėlių kokliai. Surinkta apie 40 tokių fragmentų. Šio tipo koklių aukštis siekia 23 cm, plotis – 18,5 cm, kaip jau minėta, kokliai neturi iškilių pakraštėlių, jų plokštė puošta kombinuotu – augaliniu (visuose keturiuose kampuose yra po rūtų šakelę) bei geometriniu – iškiliu, kampuotu ornamentu. Koklio viduryje yra pusrutulio formos iškilimas. Koklių storis (su kakleliu) – 5,5 cm.Tokių koklių fragmentų yra rasta Pažaislio palivarke, taip pat Kulautuvoje. Neabejotina, kad pagrindinė krosnies dalis buvo sumūryta būtent iš tokių koklių. *II tipas.* Jam priklauso irgi neglazūruoti, ilgi (19,5 cm), bet siauri (daugiau kaip 7 cm) kokliai, kurių plokštė yra išgaubta bei ornamentuota tokiu pačiu ornamentu, kaip ir aukščiau aprašyti I tipo kokliai – skiriasi tik ornamento dydis, be to, II tipo kokliuose centre nėra pusrutulio formos iškilimo. Tokių koklių surasta apie 10 fragmentų. Krosnyje galėjo būti įmūryta viena ar kelios tokių koklių eilės. *III tipas.* Sveikų šio tipo koklių nerasta. Jie labai panašūs į II tipo koklius. Jie ilgesni nei 16 cm bei platesni, nei 9 cm, jų plokštė taip pat išgaubta, puošta analogišku ornamentu. Nuo II tipo koklių šie skiriasi tuo, kad turi apie 1,5 cm pločio iškilias briaunas, sudarančias beveik statų kampą su pačia koklio plokšte. Perkasoje rasta keletas tokių koklių fragmentų. Atskirai reikia paminėti vieno koklio fragmentą, kuris skiriasi nuo aukščiau aprašytų. Tai plokštinio herbinio koklio fragmentas, neglazūruotas, 10x7 cm dydžio. Ant koklio matosi didžiosios raidės T ir G bei lyg skydo pakraštys.

Nuėmus perkasoje 50–60 cm storio griuvenų sluoksnį, pradėjo ryškėti tamsios žemės sluoksnis, kuriame pasitaikė vienas kitas akmenukas. Šio sluoksnio storis perkasoje nevienodas – nuo 20 iki 70 cm. Šis sluoksnis mažiau intensyvus ŠR perkasos dalyje ir daug sodresnis PV dalyje. Preparuojant šį sluoksnį, daugiausia kv. A–4–5, 95–105 cm gylyje rasta keliolika gana grubaus darbo lipdytų puodų šukių. Šukės gana storos (1,0–1,3 cm), molio masėje yra nemažai grūsto granito priemaišų, molio masė vidinėje pusėje tamsi, o išorinėje – rausva. Kai kurių šukių paviršius lyg nežymiai grublėtas. Kadangi nerasta puodų viršutinės dalies fragmentų, sunku spręsti apie puodų formą, tačiau panašu, kad jų būta kibiro formos. 95–100 cm gylyje, perkasos I kv. A–4 ir dalinai kv. A–5 išryškėjo apskritos formos židinio dėmė. Židinio skersmuo – apie 110 cm, jo centrinė apie 80 cm diametro dalis užpildyta juoda, degėsinga žeme, kurioje buvo vienas kitas smulkus apdegęs akmenukas. Židinio pakraščiuose gruntas šviesesnis. Buvo padarytas židinio pjūvis. Jis parodė, kad židinys buvo įgilintas į įžemį (smėlį) iki 50 cm gylio, į apačią jis siaurėja, viršutinėje jo dalyje angliukų daugiau, o į apačią jų mažėja. Židinyje taip pat rasta keletas lipdytų puodų šukių lygiu paviršiumi, taip pat viena titnaginė 5,5 cm ilgio ir 1 cm pločio skeltė. Kitose perkasos vietose, 85–115 cm gylyje nuo žemės paviršiaus, perkasoje prasidėjo įžemis – gelsvas smėlis.

Kidulių kapinynas (AV 2055, Šakių r., P. Tebelškis). 1984–1985 m. MA Istorijos

institutas tyrė Kidulių apylinkės archeologijos paminklus, o taip pat ieškojo naujų archeologijos paminklų. Vietiniai žmonės ekspedicijos dalyviams nurodė, kad 1971 m. Kiduliuose, Ateities g. sklype Nr. 4, kasant duobę mūrinio dviaukščio pastato pamatams, buvo rasta kaulų ir metalinių daiktų. Istorijos instituto ekspedicijos metu (1984 m.) šioje vietoje jau stovėjo du dviaukščiai mūriniai gyvenamieji pastatai, šalia jų buvo gyventojų ūkiniai pastatai, sodai, daržai. Kitoje gatvės pusėje taip pat stovėjo sodyba. Šioje vietoje yra nežymi pakilumėlė. 1985 m. Istorijos institutas (vad. V. Urbanavičius) šioje teritorijoje vykdė archeologinius tyrimus. Jų metu buvo iškastos penkios perkasos (2 – 10x4 m; 2 – 5x3 m ir viena – 5x2 m dydžio). Ištirtas bendras 120 m^2 plotas.Tik vienoje perkasoje (V), iškastoje šalia pastato Ateities g. Nr. 4 R galo, aptikti trijų nedegintų mirusiųjų kapai. Geriau išlikę buvo kapai 1 ir 3. Kaulai labai sunykę, todėl nebuvo galimybės nustatyti mirusiųjų amžių ir lytį. Įkapių rasta nedaug. Į kapą 1 buvo įdėtas 10 cm ilgio lazdelinis smeigtukas, geležinis įtveriamasis ietigalis, peilis, du gintariniai karoliukai. Kape 3 rasti du daiktai: smeigtukas žalvarine statinaitės formos galvute bei geležinis įmovinis kirvis. Remiantis šiomis įkapėmis, Kidulių kapinyną tyrimų autorius datavo IV–V a. V. Urbanavičiaus nuomone, į paminklų sąrašus senkapius įrašyti nėra prasmės, nors kapų dar turėtų būti įvažiavime bei pastato Ateities g. Nr. 4 kieme. Vis dėlto 1987 12 22 Lietuvos kultūros ministerijos kolegijos nutarimu Nr. 222, šis kapinynas buvo įtrauktas į vietinės reikšmės archeologijos paminklų sąrašą (AV 2055).

Rengiant Šakių rajono archeologinių vietų sąrašą, Kidulių kapinynas į jį nebuvo įrašytas kaip neaiškios vertės ir išlikimo objektas.

2001 m. rugpjūčio mėnesį buvo vykdomi šio objekto archeologijos žvalgomieji tyrimai. Sudėtinga buvo parinkti tyrinėjimų vietą, nes teritorija yra užstatyta mūriniais bei mediniais pastatais, o taip pat naudojama sodams, daržams. Susitarus su čia gyvenančiais žmonėmis, perkasai I (VI) vieta buvo parinkta netoli nuo 1985 m. tyrinėtos perkasos V, kurioje ir buvo rasti anksčiau aprašyti trys kapai. Perkasos vietoje yra keliukas, dalis jos patenka į žaliąją veją. Perkasos dydis – 5x2 m. Jos ilgosios kraštinės orientuotos 345°–165° kryptimi. Viršutinis žemės sluoksnis perkasoje permaišytas (pilka žemė su smėliu). ŠV ir PR perkasos dalyse, 0,5 m gylyje nuo žemės paviršiaus pradėjo ryškėti įžemis – smėlis. Tuo tarpu perkasos kv. A–B–1–2 įstrižai perkasai, 0,6 m gylyje užfiksuota tranšėja ir joje paklotas telefono kabelis. 0,5 m gylyje perkasos kv. A–3–4 bei A–B–5 išryškėjo apvalios formos, 1,4–1,6 m skersmens dviejų duobių kontūrai, užpildyti minkšta, pilka žeme su smėlio priemaiša. Beje, į perkasą pateko tik dalis tų duobių. Jas atvalius tapo aišku, kad tai bulviarūsiai. Duobės į apačią siaurėja, jų dugnas užfiksuotas 1,7–1,8 m gylyje nuo žemės paviršiaus. Kitose perkasos vietose, 0,5–0,6 m gylyje užfiksuotas įžemis – gelsvas smėlis.

Misiūnų piliakalnis (AR 988, Šakių r.) yra Šakių rajono Kriūkų seniūnijos Misiūnų kaime, kairiajame Nykutės krante, 1,2 km į R nuo kelio į Šilvėnų kaimą, 1,65 km į ŠR nuo kelio Kriūkai–Plokščiai kryžkelės su keliu į Šilvėnų kaimą.

Informacijos apie šį objektą nėra daug. Šis objektas, remiantis J. Basanavičiumi, įrašytas į P. Tarasenkos archeologijos paminklų sąrašą. VAK medžiagoje pažymėta, kad padavimų apie piliakalnį ir žinių apie radinius nėra. 1935 m. piliakalnis buvo Emilijos Šilingienės, gyvenančios Kaune, nuosavybė. Savo knygoje apie Užnemunės piliakalnius P. Tarasenka Misiūnų piliakalnį aprašo taip: „yra per 0,4 km į R nuo buvusio Misiūnų dvaro, į dešinę nuo lauko kelio. Piliakalnis – atskira kalva, kurią iš V įlanka atskiria nuo pagrindinės aukštumos. Iš kitų pusių kalvą supa gili dauba, kurios P ir R dalyje teka Nykutė. Viduryje išlinkusi ovali kalvos viršūnė yra apie 70 m ilgio ir 35–40 m pločio. Viršūnės šlaitai nuolaidžiai leidžiasi ir tiesiogiai pereina į šlaitus. Š ir R šlaitai nuolaidesni, o P – labai statūs, plaunami Nykutės. Šlaitai iš daubos pusės 26 m, o iš V – 7 m aukščio. Kultūrinio sluoksnio nei viršūnėje, nei šlaituose nepastebėta". P. Tarasenka šį piliakalnį priskyrė prie taip vadinamų tariamųjų piliakalnių.

KPC Archeologinių vietų skyriuje saugomas 1958 m. studento R. Batūros užpildytas šio objekto pasas. Jame ilgas, siauras, apie 10–15 m pločio ožnugaris, išsitęsęs PV–ŠR kryptimi, laikomas priešpiliu, kuris nuo laukų pusės atskirtas 22 m ilgio, 7 m pločio ir 0,5 m gylio grioviu, o P kyšulio šone esantis paaukštėjimas laikomas 130 m ilgio, 6 m pločio ir 1 m aukščio pylimu. Paties piliakalnio aikštelė V dalyje turi 8 m ilgio, 6 m pločio ir 0,5 m aukščio pylimą. Aikštelės ilgis 32 m, plotis – 8 m.

1965 m. šį objektą žvalgė MA Istorijos instituto archeologai (vad. A. Tautavičius). Žvalgymo ataskaitoje šis objektas aprašomas kiek kitaip, negu P. Tarasenkos ir R. Batūros. Nurodoma, kad „į P nuo buv. Misiūnų dvaro sodo, kairiajame Nykutės upės krante yra ilgas ožnugaris, einąs lygiagrečiai upeliui. Iš P jį supa Nykutė, iš Š – gilus slėnis. Aukštesnis jos galas ir vadinamas piliakalniu. Jis prieinamas tik iš ŠV pusės [iš tikrųjų – iš PV pusės – šios ataskaitos autoriaus pastaba]. Aikštelė apie 20x10 m dydžio. Šis piliakalnis savo padėtimi, forma ir dydžiu skiriasi nuo P. Tarasenkos aprašyto Misiūnų piliakalnio".

Šis objektas trumpai aprašytas ir LAA. Rašoma, kad piliakalnis yra į P nuo dvaro, kair. Nykutės krante, miške, ilgos, siauros kalvos PR gale. Iš R ir Š jį juosia gilios daubos. Šlaitai gana statūs, iki 30 m aukščio. Viršuje – apie 20x10 m aikštelė. Kultūrinio sluoksnio ir įtvirtinimų nepastebėta.

1981 m. piliakalnį žvalgė MMT archeologai (vad. A. Kuncevičius).

Gana įvairus šio objekto aprašymas rodo skirtingą šio objekto, kaip piliakalnio, traktavimą. Išskyrus R. Batūrą, kiti archeologai šiame objekte neužfiksavo nei griovio, nei pylimų. Pase aprašyto griovio vietoje 2001 m. objekto lankymo metu tepastebėtos kelios senos duobės, o priešpilio pylimas negali būti laikomas supiltu, nes nuo tos pusės siauras, ilgas ožnugaris iš karto pereina į statų Nykutės slėnio šlaitą. Pylimo buvimas čia logiškai nepaaiškinamas. Aikštelės V dalyje aprašytas pylimas vėlgi tėra seniai iškastos duobės vieta, o taip vadinama piliakalnio aikštelė yra daug mažesnė ir neturi dirbtinai suformuotų elementų.

Šio objekto žvalgomieji archeologijos tyrimai buvo vykdomi 2001 m. rugpjūčio mėnesį.

Perkasa I. Kaip jau minėta, piliakalniu laikomas ilgo, siauro ožnugario ŠR aukštesnysis galas, kurį iš visų pusių, išskyrus V, supa gilūs Nykutės (iš P ir R) bei bevardžio upelio (iš Š) slėniai. Šlaitai, ypač iš P pusės, statūs, apaugę medžiais. Aikštele laikoma maždaug 3 m aukštesnė ožnugario dalis, pailga R–V kryptimi. Šio paaukštėjimo V dalyje yra apie 7x6 m dydžio ir iki 0,5 m gylio duobė. Perkasai I vieta parinkta už 3 m į R nuo duobės krašto, maždaug paaukštėjimo viduryje. Žemės paviršius perkasos I vietoje žemėja R–V kryptimi. Aukščio skirtumas tarp perkasos V ir R kraštinių siekia 1,61 m. Nuėmus apie 15–20 cm storio viršutinį dirvožemio sluoksnį, perkasoje I pradėjo ryškėti šviesus priemolis. Geriau atvalius perkasos dugną, buvo matyti, kad tai įžemis – balkšvas priemolis. Perkasoje jis užfiksuotas 20–25 cm gylyje. Perkasos galuose buvo iškasti pagilinimai iki 50–60 cm. Čia irgi užfiksuotas įžemis.

Perkasa II. Jai vieta parinkta už 35 m į V nuo perkasos I V kraštinės, žemesnėje ožnugario dalyje. Perkasa II apmatuota kiek arčiau ožnugario Š šlaito. Perkasos vietoje žemės paviršius nežymiai žemėja R–V kryptimi. Perkasos II dydis: 5 m ilgio R–V kryptimi ir 2 m pločio. Kaip ir perkasoje I, nuėmus velėną, perkasoje, 18–20 cm gylyje nuo žemės paviršiaus pradėjo ryškėti įžemis – balkšvas priemolis. Perkasos galuose buvo iškasti pagilinimai iki 35–50 cm. Kultūrinio sluoksnio pėdsakų ir radinių neužfiksuota.

Mikytų kapinynas (AR 993, Šakių r.). yra Nemuno slėnyje esančioje kalvelėje, 0,3 km į V nuo Nemuno kairiojo kranto, 0,55 km į R nuo Mikytų piliakalnio. Lygiame Nemuno slėnyje yra pailga ŠV–PR kryptimi, 3–4 m aukščio kalvelė, kurios ilgis siekia apie 850 m, o plotis – iki 200 m. Kalvelė ištisai iškasinėta duobėmis, dabartiniu metu apaugusi pušynu. Nuo XIX a. pab., o vėliau ir tarpukario laikotarpiu kalvelė buvo ardoma, kasant iš jos žvyrą bei akmenis. Minima, kad iš čia akmenys buvo vežami Kauno tvirtovės statybai, tarpukario laiku – Kauno ir Vilkijos gatvių grindimui bei vežami į Vokietiją. Darbų metu kalvelėje, 1–1,2 m gylyje rasdavo žirgų kaulų, žąslų, balno kilpų, žvangučių, įvijų. R kalvelės dalyje rasdavę ir žmonių kapų (griaučių, iečių, pinigų).

Kapinynas įrašytas į P. Tarasenkos išleistą Lietuvos archeologijos paminklų sąrašą. Ketvirtajame praeito amžiaus dešimtmetyje iš čia rastų kapų į Kauno miesto muziejų pateko keliolika žirgo aprangos daiktų.

1960 m. Mikytų kapinyną žvalgė MA Istorijos institutas, 1978 m. ir 1981 m. – MMT. 1967 m. kapinyną tyrinėjo Istorijos institutas (vad. O. Kuncienė).Tyrimų metu buvo iškasta 14 perkasų – ištirtas 258 m^2 plotas. Tyrinėjimų metu dalis kapinyno buvo apsėta kukurūzais. Išartoje žemėje matėsi degėsiai, lipdytos puodų šukės grublėtu ir lygiu paviršiumi, titnago skeltės, geležies gargažės. Tai reiškia, kad kapinynas buvo įrengtas buvusioje akmens amžiaus gyvenvietėje. Tik vienoje perkasoje, iškastoje beveik kalvelės centre, buvo aptikti palaidojimai: 4 degintiniai žmonių kapai ir 5 griautiniai žirgų kapai. Žmonių degintiniai kapai buvo 40x60 cm dydžio duobutėse, į kurias supilti laužo likučiai, o ant viršaus dėtos įkapės (žalvarinės pasaginės segės, lazdelinis žalvarinis smeigtukas, žalvarinis įvijinis žiedas, vienašmenis kalavijas-peilis, įmoviniai ieti-

galiai lauro lapo formos plunksna, geležinis peiliukas lygia nugarėle). Žirgai palaidoti po 1 ar 2 pailgose duobėse ant šono, galvomis į ŠV. Prie jų rasta žąslų, žalvarinių įvijų, diržo sagtis, kamanų apkalas. Pagal radinius kapinynas datuojamas X–XII a.

1972 03 30 Kultūros ministerijos kolegijos nutarimu Nr. 17, kapinynas įrašytas į respublikinės reikšmės archeologijos paminklų sąrašą.

Jau 1967 m. tyrinėjimų metu kalvelėje buvo rasta dirbinių, charakteringų senovės gyvenvietei. 1978 m. žvalgymo metu taip pat aptikta nemažai radinių (žalvarinis neaiškios paskirties dirbinys, dvi lipdytos šukės grublėtu paviršiumi, apdegusio tinko gabalas, akmeninio galąstuvo (?) gabalas, dvi lipdytos šukės lygiu paviršiumi, dvi žiesto puodo šukės). Buvo nustatyta senovės gyvenvietės teritorija, pagamintas bei patvirtintas jos teritorijos planas (plotas – 7,1 ha). 1992 11 04 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 832, Mikytų, Pavilkijo senovės gyvenvietė buvo įrašyta į respublikinės reikšmės archeologijos paminklų sąrašą (AR 1918). 1998 11 04 KVAD įsakymu Nr. 370, Mikytų, Pavilkijo senovės gyvenvietė įrašyta į archeologinių vietų sąrašą (A 1498), o Mikytų kapinynas liko neįrašytas.

2001 m. žvalgomieji archeologijos tyrimai buvo vykdomi rugpjūčio mėnesį. Prieš pradedant perkasų tyrimo darbus, spėjama kapinyno teritorija (archeologo E. Ivanausko duomenimis, tai PR kalvelės dalis) buvo nuodugniai patikrinta metalo ieškikliu. Šiuo metu čia pieva, apaugusi aukšta, reta žole. Ieškikliu buvo rasta keletas dirbinių. Tai žalvarinė pasaginė segė platėjančiais galais, 2 geležinės ylos, raktelis (?), neaiškios paskirties dirbinys.

Perkasa I (XV). Jai vieta parinkta netoli tos vietos, kur ieškikliu buvo rasta pasaginė segė. Perkasos vietos nebuvo galima priderinti prie 1967 m. tyrinėtų, nes tais metais sudarytas perkasų situacijos planas yra gana schematiškas ir tiksliau lokalizuoti jų vietas sunku. Perkasa I (XV) apmatuota lygioje pievoje, apaugusioje aukšta žole. Perkasos ilgis Š–P kryptimi – 5 m, plotis R–V kryptimi – 2 m. Nuėmus pirmą sluoksnį, perkasoje matėsi pilka, perarta, gana minkšta žemė. Šis sluoksnis tęsėsi ir kasant giliau. Kai kuriose perkasos vietose – 30 cm gylyje nuo žemės paviršiaus pradėjo ryškėti įžemis – geltonas smėlis. Pilkos žemės sluoksnyje rasta keletas radinių: žalvarinė pasaginė segė apvaliomis galvutėmis, žalvarinės pasaginės segės aguoniniais galais fragmentas, tokios pat segės galvutė, žalvarinės spiralės fragmentas, pora puodų šukių, iš kurių viena lipdyta, grublėtu paviršiumi (43 pav.). Įžemis – geltonas smėlis perkasoje išryškėjo 30–50 cm gylyje nuo žemės paviršiaus.

Perkasa II (XVI). Jai vieta parinkta 10 m atstumu į P nuo perkasos I (XV). Perkasos dydis ir kryptis tokie patys kaip ir perkasos I. Iki 30–40 cm gylio perkasoje buvo pilkas perkastas žemės sluoksnis, o tokiame gylyje perkasoje pradėjo ryškėti tamsesnės žemės sluoksnis. Jis buvo ryškiai matomas didesnėje perkasos dalyje, išskyrus jos kv. A–5 bei dalinai kv. A–4; B–5, kur išsiskyrė pilkos žemės ruožas. Tamsesnės žemės sluoksnyje naudojant metalo ieškiklį, surinkta nemažai labai smulkių, apdegusių žalvarinių dirbinių gabaliukų (smulkių vielučių, spiralių dalys).

Sveikas rastas tik vienas žalvarinis dirbinys – žvangutis su ąsele. Tarp radinių pasitaikė ir smulkių keramikos fragmentų. Tai daugiausia smulkios žiestos puodų šukelės, puoštos horizontalių griovelių, įkartų, rombų, tinkliniu ornamentu. Perkasoje surinkta ir nedidelis kiekis labai smulkių degintinių žmonių kauliukų. Tamsesnės žemės sluoksnio storis nevienodas – nuo 20 iki 40 cm. Po šiuo sluoksniu perkasoje išryškėjo įžemis – geltonas smėlis. Tyrimų autoriaus nuomone, tamsesnės žemės sluoksnis jau anksčiau yra perkastas. Galimas dalykas, kad šioje vietoje 1967 m. buvo kasama viena iš 14-os tirtų perkasų. Tai patvirtintų ir tas faktas, kad perkasoje rasti tik labai smulkūs radinių gabaliukai bei degintiniai kauliukai. Aptikti radinių fragmentai (43 pav.) leidžia teigti čia buvus kapinyną bei senovės gyvenvietę.

Žemosios Panemunės spėjamas kapinynas (AV 1192, Šakių r.) yra apie 1,75 km į PR nuo Žemosios Panemunės piliakalnio, 0,45 km į P–PV nuo Nemuno ir Šukėto santakos, apie 0,07 km į V nuo Šukėto užtvankos. Spėjamas kapinynas yra aukšto Šukėto kranto iškyšulyje, kurį iš P, R ir ŠR supa Šukėto slėnis, o iš V ir ŠV kyšulys jungiasi su aukštuma. Kapinynas užima 0,3 ha plotą. Jo teritorija apaugusi medžiais ir krūmais, yra gana lygi. Kapinyno teritorija patvirtinta 1990 m. gegužės 3 d.

Duomenų apie šiame kaime esantį laidojimo paminklą yra VAK medžiagoje. 1935 m. nurodoma, kad piliečio Kibildos lauke yra pilkapių, vadinamų Prancūzkapiais. 1978 m. MMT archeologams žvalgant Šakių rajono archeologijos objektus, šio kapinyno vietą parodė aktorė E. Bindokaitė-Klemanskienė. Šį objektą MMT archeologai žvalgė ir 1981 m.

Neturint patikimų duomenų apie šio kapinyno vietą bei išlikimą, buvo nutarta atlikti šio objekto archeologijos žvalgomuosius tyrimus. Tokie tyrimai buvo vykdomi 2001 m. rugpjūčio mėnesį. Prieš kasinėjimo darbus spėjamo kapinyno teritorija buvo nuodugniai patikrinta metalo ieškikliu (dirbo E. Ivanauskas), tačiau jokių radinių nerasta.

Perkasai I vieta parinkta vidurinėje iškyšulio dalyje, ten, kur buvo mažiau medžių ir krūmų. Perkasa apmatuota 10x2 m dydžio. Jos ilgosios kraštinės orientuotos 115°–295° kryptimi. Perkasos vietoje žemės paviršius nežymiai žemėja PR kryptimi (link šlaito). Nuėmus viršutinį žemės sluoksnį, jau 15 cm gylyje nuo žemės paviršiaus perkasoje pasirodė įžemis – rudas, kietas molis. Keliose vietose iškasus pagilinimus iki 30–40 cm gylio ir konstatavus tą patį molį, kasimo darbai buvo nutraukti.

Iš 10-ies archeologinių objektų, įrašytų į žvalgymų bei tyrimų programą, buvo du paminklai, priskiriami akmens amžiui – Gluobių akmens amžiaus gyvenvietė (AR 1723) bei Žiūrių akmens amžiaus gyvenvietė (AR 1724). Šiems bei kitiems Šakių rajono akmens amžiaus archeologijos objektams žvalgyti 2001 m. rugsėjo mėnesį buvo organizuota atskira išvyka, kurioje, be šios ataskaitos autoriaus, dalyvavo ir LII darbuotojas dr. V. Juodagalvis, kuris pats anksčiau žvalgė bei tyrinėjo šiuos objektus.

Žiūrių akmens amžiaus gyvenvietė (AR 1724) yra netoli Šešupės bei Gedupio santakos, Gedupio deš. krante. 1987–1988 m. gyvenvietę tyrinėjo archeologas

V. Juodagalvis. Ištirtas 64 m² plotas. Aptiktas iki 40 cm storio kultūrinis sluoksnis su titnaginiais dirbiniais, keramika. 2001 m. žvalgymo metu konstatuota, jog turimų duomenų pakanka ir šį objektą galima įrašyti į archeologinių vietų sąrašą. Pakoreguota gyvenvietės teritorija, nubraižytas naujas jos teritorijos planas.

Gluobių akmens amžiaus gyvenvietė (AR 1723). Šią gyvenvietę 1984 m. išaiškino V. Juodagalvis. Ariamame lauke buvo rasta pavienių titnaginių dirbinių: strėlės antgalio įtvara, gremžtukai, grandukai, skeltės. 1990 m. minėtas archeologas gyvenvietėje ištyrė 32 m², tačiau kultūrinio sluoksnio pėdsakų nerado. 2001 m. žvalgymo metu konstatuota, kad papildomai tyrinėti šį objektą netikslinga, o atsižvelgiant į išlikimą, jo nesiūloma įrašyti į archeologinių vietų sąrašą. Šis objektas savivaldybės sprendimu, gali būti įrašytas į vietinį nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą.

Žvalgyta ir į ŠV nuo aukščiau aprašytosios esanti dar viena Gluobių akmens amžiaus gyvenvietė (nesąrašinė). Ją 1984 ir 1990 m. tyrinėjo V. Juodagalvis. Tyrimų metu užfiksuotas mezolitu ir neolitu datuojamas 20–50 cm storio kultūrinis sluoksnis su titnaginiais dirbiniais, keramika, pastato, židinių, stulpaviečių liekanomis. Šiuo metu gyvenvietė yra privačioje žemėje – priklauso P. Burbuliui. Po 2001 m. žvalgymo parengtas naujas šios gyvenvietės teritorijos planas, šis objektas bus įrašytas į archeologinių vietų sąrašą.

2001 m. žvalgyta dar viena – Kirkilų akmens amžiaus gyvenvietė (nesąrašinė). Ją 1987 m. surado archeologai V. Juodagalvis ir A. Girininkas. Gyvenvietė yra dešiniajame Šešupės krante, ant II terasos, apie 200 m į R–ŠR nuo Jotijos žiočių, šalia kaimo kapinių. Gyvenvietėje konstatuotas 10–15 cm storio kultūrinis sluoksnis su dirbiniais iš titnago: gremžtukais, grandukais, rėžtukais. 2001 m. žvalgymo metu nustatyta gyvenvietės teritorija, šiuo metu jau parengtas jos teritorijos planas.

SURVEY OF 2001 OF ARCHAEOLOGICAL OBJECTS IN THE ŠAKIAI DISTRICT INCLUDED INTO LISTS OF AF AND AV

The Vitrakiai hill-fort. In the presupposed hill-fort the area of 30 m² (one trench) was investigated. Neither a cultural layer nor any finds were found. The hill had no fortifications.

The Slavikai cemetery. In the cemetery one trench (area of 10 m²) was investigated. At a depth of 1.2–1.4 m two children's burials were found in rather well preserved coffins. The burials were late, datable most likely to the 19th century and accordingly, unprepared.

The Klepai hill-fort. In it the area of 37 m² (two trenches) was investigated. Neither a cultural layer, nor any finds were found.

The Kukarskė cemetery. In the object the area of 14 m² (two trenches) was investigated. In trench 1 at a depth of 0.6–0.8 m, beneath the cultural layer formed at the end of the 18th – the beginning of the 19th century, the cultural layer 0.2–0.7 m thick was fixed. It belonged to an ancient settlement of the 1st half – the middle of the 1st millennium A.D. and in it a hearth was unearthed and plastic ceramics with smooth surface was collected.

The Kiduliai cemetery. In the presupposed cemetery the area of 10 m² was investigated. Neither any graves nor any finds were found. Most likely the cemetery

occupied a small area under the dwelling block and near it (In 1985 V. Urbanavičius investigated 3 primary burials there).

The Misiūnai hill-fort. In the presupposed hill-fort the area of 30 m^2 (two trenches) was investigated. Neither a cultural layer nor any finds were found.

The Mikytai cemetery. In the cemetery the area of 20 m^2 (two trenches) was investigated. In the territory of the cemetery, by means of metal detector, single finds were collected from cremations (miniature bronze horseshoe-shaped brooches, bronze spiral fragments etc.). In trench 2 small fragments of bronze artefacts were found, as well as small cremated bones from destroyed graves.

The Žemoji Panemunė cemetery. In the presupposed cemetery the area of 20 m^2 (one trench) was investigated. Neither any graves, nor any finds were found.

NAUJI GELEŽIES AMŽIAUS RADINIAI JONIŠKIO RAJONE

Ernestas VASILIAUSKAS

2001–2002 m. į JIKM pateko (dalis jų dovanota) nemažai geležies amžiaus atsitiktinių archeologinių radinių – dauguma jų yra iš naujų radimviečių.

Iš Stungių kapinyno – 2 žalvarinių įvijinių apyrankių (rastos 1985 m.) fragmentai (VIII–X a.) (dovanojo V. Mačerinskas).

Muziejaus archeologijos fondai pasipildė atsitiktiniais radiniais (perdavė Kriukų vidurinės mokyklos mokiniai ir darbuotojai) iš veikiančių Kriukų miestelio kapinių (Dvareliškių kapinyno P tęsinys): geležiniai ietigaliai profiliuota ir karklo lapo formos plunksnomis, žalvarinis smeigtukas žiedine galvute, žalvarinė kryžinio smeigtuko galvutė bei vieno suardyto kapo (2002 02 25) radiniai – 2 žalvarinės tordiruotos antkaklės keturkampiais galais, žalvarinė įvijinė apyrankė. Radiniai datuojami V–XI a.

Iš Jakiškių kaimo (Vilkiaušio upelio dešiniajame krante, 800 m į R nuo Jakiškių kaimo vidurio, 200 m nuo upelio (spėjama, kad iš pilkapyno, kurį nesėkmingai bandė ieškoti B. Tarvydas)) į muziejų pateko 3 žalvariniai „Akmenių“ tipo pakabučiai ir vienas sagos formos pakabutis, kurio apačia grioveliais padalinta į 4 dalis (III–IV a.).

Iš Gaščiūnų kaimo pateko geležinis pentinis siauraašmenis kirvis (V–VI a.).

Iš ariamo lauko tarp Platonės ir Vešėtinio upelių santakos (100 m į P nuo santakos) į muziejų pateko geležinis pentinis siauraašmenis kirvis (V–VI a.).

Skaistgirio vidurinės mokyklos X klasės mokinė S. Vaištartaitė muziejui perdavė jos sodyboje Lankaičių kaime rastą žalvarinę pasaginę segę gyvuliniais galais (XII–XIII a.).

NEW IRON AGE FINDS IN THE JONIŠKIS DISTRICT

The IMHC and Culture received various Iron Age finds from the Kriukai churchvillage cemetery, villages of Jakšiškiai and Gaščiūnai, as well as from the field at the Vešėtinis and Platonė rivers confluence. Most finds are from new find sites.